

Com s'ha d'iniciar una cerca

Mònica Bonich
Albert Cervera
Gema Santos

PID_00168875

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Els continguts d'aquest material es publiquen sota una llicència Creative Commons de tipus Reconeixement-no comercial-CompartirIgual (BY-NC-SA) versió 3.0 Espanya (jurisdicció espanyola), que permetrà copiar-los, distribuir-los, comunicar-los públicament i fer-ne obres derivades, sempre citant l'autoria i la font, per a usos no comercials. Si aquests continguts són transformats, l'obra generada estarà sotmesa a una llicència Creative Commons igual, similar o compatible amb l'esmentada llicència.

Índex

Introducció	5
1. El procés de cerca	7
1.1. Definir amb precisió la consulta	7
1.2. Seleccionar les fonts d'informació més apropiades	8
1.3. Preparar la cerca i executar-la	8
1.4. Avaluar la pertinència, la qualitat i la fiabilitat de la informació obtinguda	10
Bibliografia	13

Introducció

Sovint es defineix internet com la font de les fonts. És, sens dubte, la font d'informació més important. Internet ens dóna accés a una quantitat de dades i documents pràcticament il·limitada que va creixent dia rere dia de manera exponencial. Ara bé, aquesta quantitat inabastable d'informació és canviant, no està organitzada ni respon a cap tipus d'estructura, i això en dificulta notablement la recuperació. Per això mateix, la dada o la informació que necessitem no sempre és visible i localitzable de manera immediata, i per al procés de cerca i localització d'informació a internet gairebé sempre es necessita l'ús d'eines automatitzades de cerca d'informació, com ara els anomenats **cercadors**, els sistemes de gestió de bases de dades, els catàlegs, etc.

Se sol dir que internet conté pràcticament totes les respostes a les nostres necessitats d'informació, però cal que li formulem la pregunta de la manera adequada. El coneixement de les diferents fonts que ens poden nodrir d'informació i del seu ús i especialització també ens serà molt útil en un procés de cerca.

En qualsevol cas, el primer pas en un procés de cerca d'informació a internet sempre hauria de ser definir molt clarament quin és el nostre objectiu concret de cerca, és a dir, quina és la resposta que busquem i que ha de satisfer la nostra necessitat d'informació. Per això, el temps que invertim a definir i delimitar clarament la informació que necessitem, per a què la volem i on la podríem trobar, és un temps ben invertit i que, molt sovint, representa un estalvi de temps en el procés de cerca i localització de la informació.

També hem de tenir en compte que, de cerques d'informació, n'hi pot haver de molts tipus i que cadascun d'aquests tipus de cerca requereix una estratègia diferent.

Per exemple, en la cerca d'un document conegut, com per exemple quan cerquem un llibre concret en el catàleg d'una biblioteca o en un catàleg d'una llibreria, o bé quan cerquem un article concret en una base de dades, del qual ja disposem de prou dades bibliogràfiques per a localitzar-lo (títol, autor, etc.), la cerca serà ràpida i senzilla, i l'estratègia de cerca serà simple, però, en canvi, sí que ens serà necessari saber la font o les fonts on el podem trobar i tenir alguns coneixements bàsics sobre com hem de cercar en un catàleg o un cercador d'una base de dades.

Ens trobem amb el mateix cas quan el que volem és localitzar o confirmar una dada concreta, la qual cosa s'anomena **cerca factual**.

Serien exemples d'aquest tipus de cerca d'informació: quina és la capital de Somàlia, quina és l'adreça del web de l'Ajuntament de Girona o bé quin és el nom de nen més posat l'any 2010 a Catalunya.

En aquest tipus de cerca el factor més important és localitzar la resposta i no tant l'estratègia de cerca; per tant, la clau és triar la font d'informació més apropiada en cada cas.

Aquests dos tipus de cerca també tenen una cosa en comú; se sap quan s'acaba el procés de cerca, això és, quan hem trobat el document o la dada que buscàvem. Aquest no és el cas, però, d'un altre tipus de cerca, la que anomenem **cerca temàtica**, en la qual és necessari decidir quan donem per acabat el procés de cerca.

En les cerques temàtiques l'objectiu és localitzar informació sobre una qüestió o una matèria. No sabem prèviament quin és el volum d'informació que hi ha en les diferents fonts d'informació que consultarem ni si localitzarem tota la informació rellevant o no. Aquest tipus de cerques són les que requereixen una estratègia de cerca més elaborada i posar en pràctica un seguit de coneixements sobre el procés de cerca que més endavant expliquem.

En qualsevol cas, en les cerques temàtiques és l'usuari qui ha de donar per acabada la cerca quan els resultats obtinguts satisfacin la necessitat d'informació que té.

1. El procés de cerca

Com a norma general, qualsevol procés de cerca d'informació a internet, perquè sigui eficient hauria de seguir uns passos:

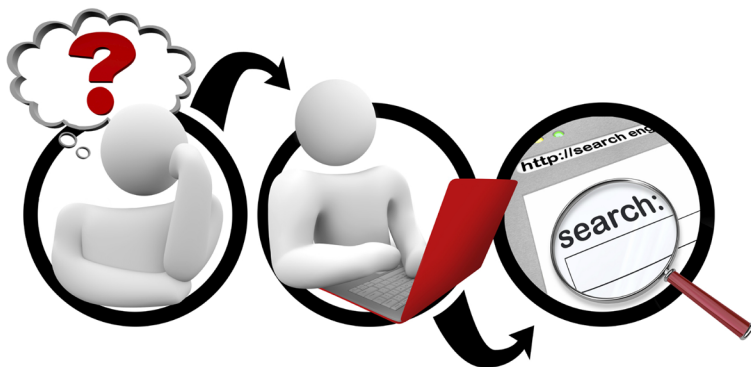
- 1) definir amb precisió la consulta,
- 2) seleccionar les fonts d'informació més apropiades,
- 3) preparar la cerca i executar-la,
- 4) avaluar la pertinència, la qualitat i la fiabilitat de la informació obtinguda.

Evidentment, el temps i l'esforç dedicats a cada una d'aquestes fases dependrà molt del tipus de cerca que es vulgui portar a terme, i no totes les cerques d'informació requereixen seguir tots aquests passos de manera exhaustiva. Però seguir aquest procediment com a hàbit a l'hora de fer cerques a la xarxa sol ser una inversió de temps altament rendible a l'hora d'obtenir uns resultats satisfactoris i també pel que fa a la rapidesa a l'hora de localitzar la informació que hom necessita.

1.1. Definir amb precisió la consulta

Dèiem en l'apartat anterior que el temps que invertim a definir i delimitar clarament la informació que necessitem, per a què la volem i on podríem trobar-la, és un temps ben invertit i que, molt sovint, representa un estalvi de temps en el procés de cerca i localització de la informació.

Certament, el primer que cal fer abans d'iniciar un procés de cerca és definir el més concretament possible quin és el nostre objectiu. Això vol dir tenir clar quina és la nostra necessitat d'informació, i ens permetrà dissenyar una estratègia de cerca òptima per a cada cas concret i seleccionar les fonts més adequades.

En aquesta primera fase cal que ens plantegem qüestions com ara la quantitat d'informació que ens interessa localitzar, en quines llengües volem recuperar-la, en quins formats i, en cas que pensem que la nostra cerca haurà de ser mediatitzada per un motor de cerca, pensar quins hauran de ser els termes que utilitzarem per a fer la cerca, que siguin prou representatius i definitoris per a identificar la informació que necessitem.

1.2. Seleccionar les fonts d'informació més apropiades

En un segon estadi, caldrà que ens plantegem quin tipus de documents poden contenir la informació que necessitem localitzar. Per això cal saber quines fonts d'informació poden donar-nos accés a aquests documents i, per tant, a la informació que volem localitzar.

Defugim de fer una llista de les diferents fonts d'informació, definir-les o fer una classificació de les fonts d'informació per tipologia, atès que aquestes classificacions o definicions ajuden poc l'usuari que està immers en un procés de cerca. Sí que remarquem, però, una vegada més, que és important abans d'abocar-se irreflexivament a un cercador dels anomenats **generalistes**, que l'usuari sàpiga que no tota la informació és visible per aquest tipus de cercadors i que aquests cercadors no solament ens són útils per a trobar les respostes a les nostres necessitats d'informació, sinó que també ens poden ser molt útils a l'hora de localitzar les fonts on podem trobar la informació que volem localitzar.

Per a posar-ne un exemple concret, si el que volem localitzar és una dada, pensem que una font estadística o d'un organisme oficial podria ser la més apropiada i fiable per a trobar-la. En aquest cas, si no coneixem quina font concreta ens la pot proporcionar, hauríem d'utilitzar un cercador per a localitzar la font i accedir-hi, no pas per esperar trobar-hi la dada concreta.

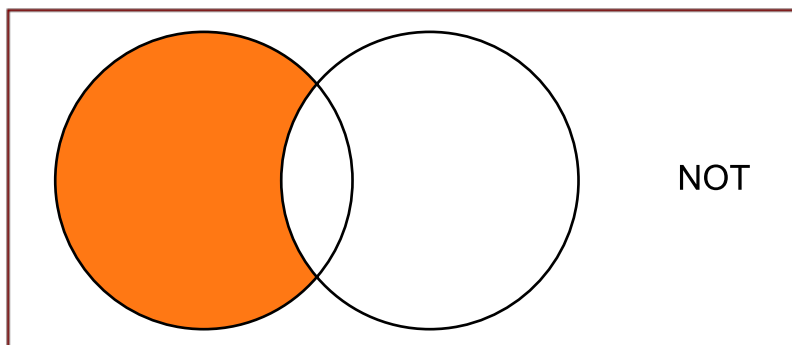
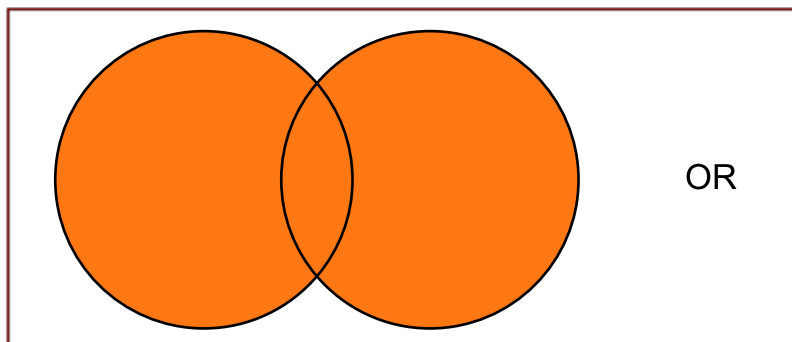
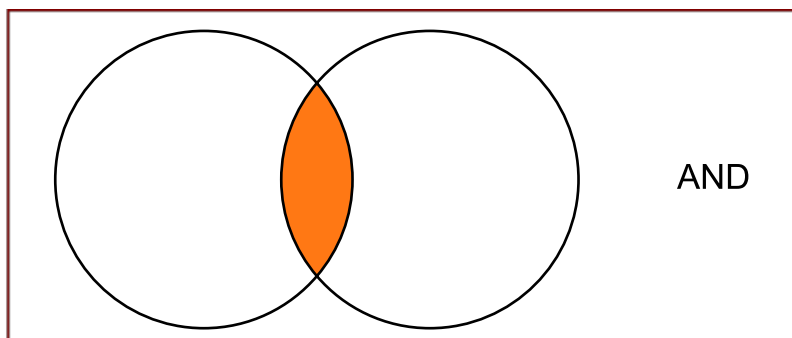
1.3. Preparar la cerca i executar-la

És en les anomenades **cerques temàtiques** que es necessitarà més preparació a l'hora d'executar una cerca. És convenient que, abans d'executar una cerca en una font d'informació, pensem si l'estratègia de cerca necessitarà fer servir operadors, truncaments, màscares, i també per a quins camps concrets del recurs que consultem cal que iniciem el procés de cerca; en definitiva, si cal que traduïm la nostra consulta al llenguatge documental, adaptant-la a la font d'informació que utilitzem en cada cas per a obtenir els resultats més pertinents.

La majoria de fonts d'informació (bases de dades, revistes electròniques, catàlegs de biblioteques, etc.) utilitzen un programari d'interrogació o de consulta propi. Per això, malgrat les diferències que hi pot haver entre elles, la majoria de fonts d'informació ens permetran fer cerques per camps específics (autor,

títol, matèria, etc.) i també afinar i ajustar les cerques, segons les nostres necessitats, combinant més d'un terme per mitjà dels operadors booleans (and / or / not) i fent servir els truncaments (amb els símbols */\$ i ?).

Quan parlem d'**operadors booleans** fem referència als operadors lògics (AND, OR, NOT) que es fan servir a l'hora d'elaborar una estratègia de cerca i que ens permeten incloure, excloure o unificar termes de la cerca que fem. Seguint la teoria dels conjunts, podem combinar diferents termes de cerca per mitjà de tres operacions lògiques: unió (AND/I), encreuament o intersecció (OR/O) i exclusió (NOT/NO), que ens serveixen per a ampliar (OR) o restringir (AND, NOT) els resultats que obtindrem.

Quan parlem de **truncament** fem referència a l'ús de símbols (*, \$, ?) que solem posar al final o enmig d'un terme de cerca. L'ús del truncament ens permet cercar per l'arrel de les paraules. Els truncaments ens estalvien especificar ter-

minacions diferents d'una mateixa paraula, la qual cosa simplifica l'estratègia de cerca. Quan utilitzem aquests símbols al mig d'una paraula reben el nom de *màscares*, i són útils quan cerquem termes amb pronunciacions alternatives.

Exemples de cerca amb booleans

AND: Recull tots els documents que continguin els dos termes units per aquesta intersecció. Per exemple:

«democracy and spain»: recollirà tots els documents que continguin els termes *democracy* i *spain*; és a dir, tots dos termes hauran d'aparèixer obligatòriament al document.

OR: Recull documents que continguin, cada un, algun dels termes de la cerca. Per exemple:

«democracy or spain»: recollirà tots els documents que tinguin els termes *democracy* o *spain* o tots dos; és a dir, podrem trobar documents que tractin de *democracy* però no de *spain* o, a la inversa, que continguin *spain* però no *democracy* i documents que es refereixin a *spain* i *democracy*.

NOT: Elimina de la recollida els documents que tinguin el terme que especifiquem. Per exemple:

«democracy not spain»: recollirà tots els documents que continguin el terme *democracy* però que no continguin el terme *spain*.

Exemples de cerca amb truncaments

Els símbols de truncament més utilitzats són l'asterisc (*), el dòlar (\$) i l'interrogant (?)

L'**asterisc (*)** o el **dòlar (\$)** substitueixen qualsevol terminació d'una paraula, sigui quin sigui el nombre de caràcters finals que inclogui.

Per exemple, si cerquem «documen*», trobarem termes com *documentació*, *document*, *documents*, *documental*...

El **signe d'interrogació (?)** cerca qualsevol caràcter d'un terme concret en la posició en què hi hagi l'interrogant (?), però només un caràcter. És molt útil per a buscar termes que incloguin, per exemple, la lletra ñ quan el teclat que utilitzem no té aquest caràcter.

Per exemple, si cerquem «m?cronutrients», trobarem *macronutrients* i *micronutrients*.

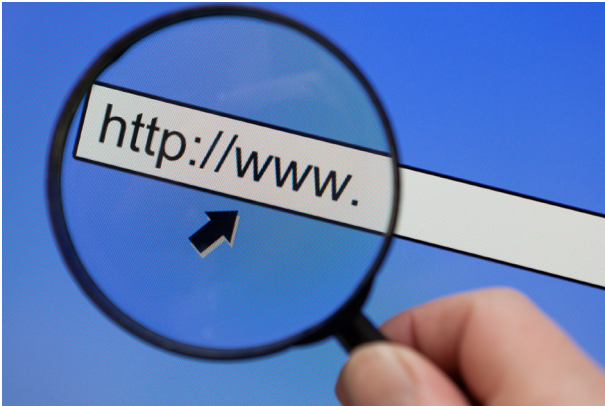
Els símbols de truncament (*) i (?) es poden combinar si la plataforma ho permet. Per exemple, podem cercar «espa?ol*» i trobarem *español*, *español*, *española*, *espanola*, *españoles*, *españolas*...

Malgrat que la interfície de cerca de les diferents fonts d'informació que utilitzem pot presentar un funcionament i unes prestacions pròpies, la majoria dels sistemes empenen unes tècniques molt semblants, sobretot quan ens ofereixen la possibilitat de fer el que s'anomena una *cerca avançada*. Conèixer les característiques pròpies de cada font d'informació i saber emprar-les és important a l'hora de poder explotar al màxim les seves possibilitats i recuperar la informació més adequada.

1.4. Avaluar la pertinència, la qualitat i la fiabilitat de la informació obtinguda

En acabar una cerca, és a dir, una vegada hem recuperat la informació de les fonts consultades, es fa necessari avaluar la informació obtinguda a partir de, bàsicament, les tres premisses que s'enuncien en el títol d'aquest subapartat: pertinència, qualitat i fiabilitat. És a dir, hem de comprovar si les dades o la

informació que hem recuperat és útil o rellevant segons la nostra necessitat d'informació, i si aquesta respon a uns mínims de qualitat i fiabilitat, en definitiva, si la procedència i l'autoria són fiables.

D'altra banda, a l'hora d'avaluar els resultats d'una cerca, i respecte de la quantitat d'informació obtinguda, ens podem trobar amb dos problemes bàsics: el silenci o el soroll documental.

- Parlem de **silenci** en una cerca quan no aconseguim recuperar tots els documents pertinents, és a dir, quan hem obtingut menys resultats dels que podríem obtenir. En aquest cas, la cerca no és completa. Haurem de plantejar-nos si l'estratègia de cerca utilitzada és la correcta i si les fonts consultades són les més adients.
- Parlem de **soroll** en una cerca quan no aconseguim eliminar dels resultats els documents no pertinents, és a dir, quan hem obtingut més resultats dels que hauríem d'haver obtingut. En aquest cas es fa necessari filtrar els resultats per reduir-los i eliminar el *soroll documental*. Això s'aconsegueix, per exemple, ampliant el nombre de termes de cerca, utilitzant termes més precisos i amb l'ús dels operadors.

En qualsevol cas, a l'hora d'avaluar la informació obtinguda en un procés de cerca, i com ja hem assenyalat anteriorment, hem de tenir present que a internet hi conviuen documents científics acreditats, de primer ordre i d'una rellevància cabdal per a la recerca, amb pseudociència i documents amb un escàs o nul valor informatiu i d'un rigor mínim. Per això hem de tenir en compte que, si bé és cert que per mitjà d'internet podem accedir a moltíssima documentació de manera gratuïta, també és cert que bona part de la informació més valuosa de caire científic encara no és d'accés gratuït, i cal pagar per a tenir-hi accés. És el que s'anomena el **web invisible**, com per exemple, les bases de dades, o bé les revistes científiques, imprescindibles per a estar al dia dels avenços en les diferents àrees del coneixement.

Bibliografia

Català, C. (2007). *Introducció a les fonts d'informació*. Barcelona: UOC.

Gallego, J.; Juncà, M. (2009). *Fonts d'informació*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

Ferran, N.; Pérez-Montoro, M. (2009). *Búsqueda y recuperación de la información*. Barcelona: Editorial UOC.

Maldonado, As. (coord.)(2006). *La información especializada en Internet* (2a. ed. corr. i augmentada). Madrid: CSIC-CINDOC.

Torres, Isabel de (coord.)(1998). *Las Fuentes de información : estudios teórico-prácticos*. Madrid: Síntesis.

